

Krzysztof Kieslowski

DE MILLE ALI GRIFFITH?

Krzysztofa Kieslowskega lahko po lanski izjavi, da se po trilogiji *Tri barve* dokončno umika, brez sramu uvrstimo ob bok Davidu Warku Griffithu ali Cecilu B. De Millu. Le zakaj, se sprašujete. Gotovo ne zato, ker bi v svojih filmih revolucioniral posamezne filmske elemente.

Preprosto: Kieslowski je režiser spektaklov, ogromnih, gigantskih del, ki bi bila nepozabljena tudi, če bi bila umetniško na tleh in srečo ima, da so njegove filme ugodno sprejemali tako kritika kot občinstvo, kar ne moremo trditi za lep del Griffithovega in De Millovega opusa. Ali eno ali drugo, oboje načeloma redko. Kieslowski je resda posnel le tri gigante: **Dekalog**, **Dvojno Veronikino življenje** in **Tri barve**, medtem ko je De Mille naštancel preko 70 naslovov, da ne omenjam Griffitha, ki je še pred prvim od petintridesetih celovečerciev v šestih letih posnel skoraj 500 enokolutarjev. Treba je upoštevati, da je šlo v večini primerov za neme filme, medtem, ko se je Kieslowski nemalokrat poigral ravno z zvokom.

Če malce banaliziram zadevo, lahko zapišem, da je Kieslowski snemal izključno spektakle (3 komade). Mejniki je bil seveda **Dekalog**, vendar je prej posnel še vsaj petindvajset filmov — celovečerciev, dokumentarcev in kratkometražcev, ki pa jih lahko brez moralnih predsodkov izenačimo s 500-timi Griffithovimi enokolutarji, saj so skorajda popolnoma neznani. Brez skrbi — nekatere so vrteli po festivalih, vendar so o njih izjemno malo pisali, kaj šele, da bi jih vrteli izven festivalskih programov. Gre takorekoč za izgubljene filme.

Še najbolj zagrizeni fani smo se dokopali le do dveh zgodnjih naslovov — **Foto amator** (*Amator*, 1979) in **Brez konca** (*Bez konca*, 1984). Tudi če boste povprašali povprečnega kino-buffa, se mu ne bo sanjalo o Kieslowskem pred **Dekalogom**. Kieslowski je potemtakem ustvaril tri spektakle in z njimi posekal tako Griffitha kot De Milla. Prva značilnost spektaklov je vsekakor količina posnetega in kasneje uporabljenega gradiva. Primerjajmo le dolžine: najdaljši Griffithov film je **Nestrpnost** (*Intolerance*, 1916), ki je v originalu trajal skoraj štiri ure, danes pa lahko jočete od sreče, če najdete triurno verzijo. Tudi De Mille ni varčeval s trakom, vendar noben od njiju ni posnel deseturnega filma. Kieslowski ga je — **Dekalog**.

Tudi De Mille je posnel svojih **Deset zapovedi**, celo dvakrat (1923 in 1956), ki pa niti skupaj ne trajata deset ur. Rekli boste, da **Dekalog** sestavlja deset samostojnih

filmov. Morda res, toda film je kompaktna celota, ki jo je Kieslowski posnel in zmontiral v enem letu in nenazadnje tudi Griffithovo **Nestrpnost** sestavljajo štirje deli, ki jih lahko gledamo kot samostojne celote. Celo **Dvojno Veronikino življenje**, ki še najmanj spominja na spektakel, se ukvarja s problemom dvojnosti, potenciranja in če potegnem črto — s hollywoodsko karmo gigantizma.

Potem so tu še **Tri barve**, ki jim je nadel imena **Modra**, **Bela** in **Rdeča**. Vsi trije deli skupaj trajajo skoraj pet ur. Kieslowski je le s tremi filmi posekal vse hollywoodske velikane, celo največjega norca v zgodovini filma — Erica von Stroheima, ki je za svoj **Pohlep** (*Greed*, 1925) posnel okrog 48 ur filmskega gradiva in ga sprva zmontiral v osemurni film, Irving Thalberg pa ga je kasneje oklestil na manj kot dve uri, kot razlog pa, jasno, navedel nekomercialnost. Filmi Kieslowskega so bolj nekomercialni od vseh ameriških neodvisnežev skupaj in vendar ga pozna ves svet. **Dekalog** se je v kinu (v redni distribuciji) sicer vrtel le delno (5. in 6. del), ostanek pa predvsem na televiziji, kar je pač privilegij moderne

tehnologije. In če se vrnem k značilnostim spektakla, potem je druga — tematika. Deset zapovedi in francoska trobojnica z gesli: svoboda, bratstvo, enakost. Kaj je bolj veličastnega, za japija bolj privlačnega? Ali pa dvojnost, že kar dualnost Veronike iz njegovega predzadnjega filma iz leta 1991?

Kieslowski je torej avtor velikih, konceptualnih del in vsaj v sodobnosti mu ni para. Lars von Trier je sicer napovedal projekt, ki naj bi ga snemal 35 let, vsako leto po deset minut zgodbe, vendar se zdi ideja že v osnovi izrabljena, saj ga je prehitel vsaj Nikita Mihalkov, ko je svojo hči Ano za dokumentarec **Anna 6—18** snemal od 6. do 18. rojstnega dne. Nastal je ultra patos. Kieslowski bi storil kvečjemu obratno — posnel bi film, ki bi ga gledali 35 let, kar bi bilo sicer nevzdržno, toda potrdil bi sloves največjega ustvarjalnega manijaka. Obsedenci ne odnehajo kar tako, zlepa, to nas uči že zgodovina, zato Kieslowskemu ne moremo verjeti, da je trilogija njegov labodji spev.

SIMON POPEK